

Beslut

efter kvalitetsgranskning av undervisning i
svenska som andraspråk i årskurs 7–9 vid
Stadsgårdsskolan i Jönköpings kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av undervisningen i svenska som andraspråk. Frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning skapar rektor organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet?
2. I vilken utsträckning gör rektor en bedömning av god kvalitet avseende elevernas behov av svenska som andraspråk?
3. I vilken utsträckning genomförs undervisningen i svenska som andraspråk enligt kursplanen och med god kvalitet?
 - a) I vilken utsträckning täcker undervisningen kursplanens centrala innehåll?
 - b) I vilken utsträckning genomförs undervisningen på ett sådant sätt och på en sådan nivå att alla elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet?
 - c) I vilken utsträckning genomförs undervisningen på ett sådant sätt att den ger alla elever oberoende av könstillhörighet rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå?

Bedömningen för respektive område (frågeställning 1 och 2 samt underfrågorna 3a–3c) görs i tre nivåer - *hög utsträckning, i delar och låg utsträckning* - utifrån Skolinspektionens framtagna kvalitetskriterier för granskningen. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar kan Skolinspektionen rekommendera att ett utvecklingsarbete behöver inledas. En skriftlig redovisning av åtgärder och resultat begärs i så fall av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning inom hela det granskade området kan Skolinspektionen lämna framtidsyttrande kommentarer som stöd för skolans arbete med att ytterligare utveckla verksamheten.

Kvalitetskriterierna är Skolinspektionens uttolkning av *författningar inom skolområdet, forskningsöversikter* samt den erfarenhet som Skolinspektionen har fått genom sin samlade *tillsyns- och granskningsverksamhet*. Avgränsningar har gjorts inom respektive bedömningsområde. Skolinspektionen gör i sin granskning därför inte anspråk på att vara allomfattande.

Granskningen genomförs i 30 skolor och i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Skolinspektionen besökte Stadsgårdsskolan den 29 – 30 april 2019. Besöket genomfördes av Sofia Ydrefors och Daniel Nilsson. Intervjuer med elever som läser svenska som andraspråk, lärare i svenska som andraspråk och rektorn samt lektionsobservationer och dokumentstudier har genomförts. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.¹

¹ Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/SVA/>

Beslut

Kvalitetsgranskningen avslutas eftersom alla de granskade områdena uppfyller Skolinspektionens kvalitetskriterier i hög utsträckning.

1. Organisatoriska förutsättningar

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning skapar organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet.

2. Rektors bedömning av elevers behov av svenska som andraspråk

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning gör en bedömning av god kvalitet avseende elevers behov av svenska som andraspråk.

3a. Undervisningens innehåll

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk i hög utsträckning planeras och genomförs så att hela det centrala innehållet behandlas.

3b. Undervisningens kvalitet och nivå

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att elever oavsett könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet.

3c. Elevers möjligheter att kommunicera och uttrycka ett komplext innehåll

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt att eleverna ges rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå.

Skolinspektionens bedömningar

1. Organisatoriska förutsättningar

Författningsstöd

2 kap. 10, 13 och 34 §§, 4 kap. 4–7 §§ skollagen

5 kap. 14 och 15 §§ skolförordningen (2011:185)

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn arbetar för att undervisningen ska bedrivas av behöriga lärare som ges relevant kompetensutveckling, samt om rektorn organiserar undervisningsgrupperna utifrån elevernas behov och kunskapsnivå i svenska. Vidare bedöms i vilken utsträckning rektorn leder och utvecklar ämnet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning skapar organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet. Skälen till bedömningen är att tjänstefördelningen i hög utsträckning utgår från lärarnas behörighet samt att rektorn organiserar undervisningen efter elevernas behov och förutsättningar. Rektorn säkerställer att eleverna undervisas efter kursplanen i svenska som andraspråk och det sker en samverkan mellan de lärare som undervisar i svenska som andraspråk på skolan. Undervisningen och resultaten i svenska som andraspråk följs upp och analyseras så att det finns underlag för att utveckla organiseringen av ämnet och undervisningen.

Behörighet och kompetensutveckling

Andelen legitimerade och behöriga lärare på skolan är hög och tjänstefördelningen säkerställer att undervisningen bedrivs av behöriga lärare. Obehöriga lärare får handledning inom ramen för tvåläraarsystemet samt inom ämneslaget där även sambedömning sker. Skolan har en lång tradition av att arbeta språkutvecklande och har även genomfört en studiedag i det arbetssättet.

Organisering

Undervisningen i svenska som andraspråk på skolan ges i samlad klass med elever som läser svenska². Undervisningen i ämnet är organiserad i tvåläraarsystem där minst en av lärarna är behörig i svenska som andraspråk. Skolan har även en förberedelseklass för nyanlända elever. Dessa elever läser enligt prioriterad timplan.

Det är tydligt för lärare och elever vilken kursplan elever undervisas och bedöms utifrån. Lärarna är medvetna om skillnader och likheter mellan kursplanerna i svenska som andraspråk och svenska vilket också framgår av de planeringar som Skolinspektionen tagit del av.

Utveckling av ämnet

Resultaten i alla ämnen följs upp, vilket även gäller för resultaten i svenska som andraspråk. Uppföljningen av elevers resultat är organiserat så att lärarna först i ämneslagen analyserar bakomliggande faktorer till resultatet vilket sedan rektorn följer upp. Betygsresultat och resultat på nationella prov i ämnet analyseras utifrån olika parametrar till exempel om det finns skillnader mellan flickors och pojkars resultat.

Ämnet svenska som andraspråk har hög status på skolan vilket rektorn beskriver hör samman med att lärarna har stor kompetens och erfarenhet. Lärarna har även hög kompetens inom språkutvecklande arbetssätt.

Lärarna samverkar kring hur undervisningen i svenska som andraspråk ska genomföras och utvecklas. Det sker i ämneslagen, där även samplanering, sambedömning och utveckling av ämnet sker. Ämneslagen är även ett forum för handledning av obehöriga lärare. Lärarna i förberedelseklassen deltar vid behov på ämneslagens möten och ingår utöver det i ett kommunövergripande nätverk. Även tvåläraarsystemet är ett forum för samverkan i ämnet.

² Med undervisning i samlad klass menas att undervisningen i svenska som andraspråk bedrivs parallellt och integrerat tillsammans med undervisningen i ämnet svenska.

2. Rektors bedömning av elevers behov av svenska som andraspråk

Författningsstöd
2 kap. 10 § skollagen
5 kap. 14 och 15 §§ skolförordningen
Lgr 11, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn gör en bedömning av god kvalitet avseende elevers behov av undervisning i svenska som andraspråk.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i hög utsträckning gör en bedömning av god kvalitet avseende elevers behov av att läsa svenska som andraspråk. Skälen till bedömningen är att det görs en individuell bedömning av om en elev ska läsa ämnet och att det finns dokumentation där det tydligt framgår vilka elever som läser svenska som andraspråk.

Bedömning av elevers behov av undervisning i svenska som andraspråk

Skolan gör en bedömning av elevernas behov av att läsa svenska som andraspråk när de börjar på skolan. Skolan får en överlämning från föregående skola inför läsårsstarten i årskurs 7. Vid överlämningen ingår att utreda om elever har läst svenska som andraspråk. Det utreds också om tidigare lärare gjort bedömningen att elever har fortsatt behov av att läsa ämnet eller gynnas av att läsa svenska. Bedömningen av om en elev ska läsa svenska i stället för svenska som andraspråk görs av undervisande lärare på skolan och i samverkan inom ramen för tvålärarsystemet. Bedömningen görs av behöriga lärare och utgår från det eleverna presterar skriftligt och muntligt under lektionstid. För nyanlända elever i förberedelseklassen fattas beslut att de ska läsa svenska som andraspråk per automatik utifrån deras språkliga nivå.

Det är tydligt för elever och lärare vilka elever som läser ämnet. Elever som läser svenska som andraspråk är dokumenterat dels utifrån schema, dels utifrån beslut att läsa ämnet. Rektorn beskriver att det tidigare fattades beslut utifrån om elever hade rätt att läsa svenska som andraspråk men att skolan nu utgår ifrån elevers behov av att läsa ämnet.

3a. Undervisningens innehåll

Författningsstöd
Lgr 11, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen täcker kursplanens centrala innehåll.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk i hög utsträckning planeras och genomförs så att hela det centrala innehållet behandlas. Skälen till bedömningen är att eleverna får en undervisning som utgår från hela det centrala innehållet genom det sätt som lärarna planerar och genomför undervisningen på skolan.

Undervisningens innehåll

Lärarnas planering behandlar det centrala innehållet i kursplanen för svenska som andraspråk. Vidare innehåller undervisningen i svenska som andraspråk de moment som särskiljer ämnet från svenska såsom språkliga strategier för att göra sig förstådd eller arbete med uttal, ord och begrepp. Lärarna använder även det centrala innehållet i kursplanen i samband med att planeringar och mål diskuteras med eleverna. Rektorns bild av undervisningen i svenska som andraspråk är att den följer kursplanen, vilket rektorn uppger också följs upp vid medarbetarsamtal och lektionsbesök.

3b. Undervisningens kvalitet och nivå**Författningsstöd**

1 kap. 4 och 5 §§, 3 kap. 3 och 14 §§, 10 kap. 20 a § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning undervisning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att alla elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven. Särskilt bedöms i vilken utsträckning undervisningen kännetecknas av de framgångsfaktorer som vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefulla.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att elever har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet. Skälen till bedömningen är att undervisningen i hög utsträckning utgår från ett andraspråksperspektiv. Eleverna ges också den stöttning som de behöver för att undervisningen ska vara kognitivt utmanande. Vidare har det i granskningen inte framkommit annat än att elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet.

Undervisningens kvalitet

Undervisningen utgår från ett andraspråksperspektiv och flera av framgångsfaktorerna för andraspråksinläring kännetecknar undervisningen såsom förförståelse inför läsning av texter, kontinuerligt arbete med ordkunskap, användning av språkliga strategier, ett modellerande arbetssätt samt en balanserad variation mellan olika arbetssätt. Lärarna använder mallar inför skrivandet av olika texttyper och löser uppgifter gemensamt med eleverna innan de skriver texter på egen hand.

Undervisningsmiljön beskrivs som öppen och tillåtande av såväl lärare som elever och eleverna beskriver att de känner sig trygga i klassrummet. Lärarna utgår från elevernas situation och intressen i undervisningen. Undervisningen varierar genom olika arbetssätt, exempelvis bearbetas klassiska texter genom elevnära metoder såsom film och podcast förutom att läsa och skriva.

Undervisningen i uttal, grammatik och meningsbyggnad sker planerat i förberedelseklassen och utifrån elevernas individuella behov i samlad klass. Lärarna i såväl förberedelseklassen som i samlad klass poängterar vikten av att dessa moment genomförs i ett meningsfullt sammanhang utifrån elevernas erfarenheter, kunskaper och intressen.

Det finns också ett tydligt fokus på ett kunskapsrelaterat skolspråk i undervisningen, såväl för elever med kort tid i svensk skola som för elever som kommit längre i sin språkutveckling. Lärarna utgår från elevernas språkliga nivå i undervisningen och genom stöttning utmanar de elevernas språkliga förmåga. Lärarna använder skolspråk i undervisningen och undervisar eleverna i relevanta begrepp, sambandsord och vikten av att kunna skifta mellan vardagsspråk och skolspråk.

I undervisningen ges eleverna också möjlighet att använda sitt modersmål, eller andra språk som de delar med klasskamrater eller läraren, som resurs i lärandet för att till exempel förklara för andra eller för att uttrycka sin djupare kunskap. Vid observation av undervisningen för elever som gått kort tid i svensk skola ses flera exempel på hur läraren använder elevernas språkliga resurser i lärandet, till exempel kan de få förklara ord eller innehållet i undervisningen för varandra på ett gemensamt språk.

Undervisningens nivå

Undervisningens nivå är hög och eleverna beskriver också undervisningen som intressant och ålderadekvat. De har möjligheter att få anpassade uppgifter utifrån sin språkliga eller kunskapsmässiga nivå. Lärarna har höga förväntningar på eleverna och de ges den stöttning de behöver för att klara uppgifterna i undervisningen. Av intervjuer med elever och av lektionsobservationer framgår att såväl pojkar som flickor är aktiva i undervisningen och att lärarna fördelar ordet mellan elever oberoende av könstillhörighet eller hur länge eleverna läst svenska som andraspråk.

3c. Elevernas möjlighet att kommunicera och uttrycka ett komplext innehåll

Författningsstöd

1 kap. 4 och 5 §§, 3 kap. 3 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning eleverna oavsett könstillhörighet ges möjlighet att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utan att det ställs för tidiga krav på språklig korrekthet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hög utsträckning genomförs på ett sådant sätt att eleverna ges rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå. Skälen till bedömningen är att undervisningen både planeras och genomförs så att eleverna ges möjlighet och uppmuntras att kommunicera såväl muntligt som skriftligt. Det förekommer diskussioner under en stor del av lektionerna där lärarna styr interaktionen och medvetet fördelar ordet mellan eleverna. Att det skulle finnas någon skillnad i det avseendet beroende på elevers könstillhörighet har inte framkommit.

Elevernas möjligheter att kommunicera på svenska

Det finns i planeringen och genomförandet av undervisningen ett medvetet fokus på att eleverna ska få många tillfällen att kommunicera muntligt och skriftligt. Både lärare och elever uppger att eleverna får rika möjligheter att kommunicera genom gemensamma diskussioner, muntliga redovisningar, diskussioner i grupp och sedan i helklass. Diskussionerna varvas med läs- och skrivuppgifter. Vidare framgår av

lektionsobservationer att eleverna får många tillfällen att kommunicera såväl muntligt som skriftligt. Lärarna har skapat ett tillåtande klimat i klassrummen så att eleverna känner sig bekväma med att uttrycka sin åsikt och sina reflektioner. Såväl flickor som pojkar är aktiva i kommunikationen.

På Skolinspektionens vägnar

X Sofia Lindstrand

Beslutsfattare
Signerat av: Sofia Lindstrand

X Sofia Ydrefors

Föredragande
Signerat av: Sofia Ydrefors

I handläggningen av ärendet har även utredarna Daniel Nilsson och Hanna Antonsson medverkat.

Bilaga: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

På Stadsgårdsskolan läser 93 elever i årskurserna 7 – 9 svenska som andraspråk. Undervisande lärare är legitimerade och behöriga i svenska som andraspråk förutom två lärare som kompletterar för behörighet inom ramen för lärarlyftet.

Det finns en förberedelseklass för nyanlända elever där 12 elever har huvuddelen av sin undervisning förlagd. De läser enligt prioriterad timplan. Lärarna som undervisar i förberedelseklassen är legitimerade och behöriga.